

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

กรมส่งเสริมการเกษตร

Development Guidelines of Organic Agricultural Extension Officers,

Department of Agricultural Extension

พัชรกร เรืองศรี (Patcharakorn Ruengsri)¹ จินดา ขลิบทอง (Jinda Khliptong)²เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (Chalermsak Toomhirun)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ 2) ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติงานด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ 4) ความต้องการการพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์ และ 5) แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ระดับอำเภอ โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์ ปี 2566 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ยามาน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 158 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยจับสลาก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดลำดับ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) เจ้าหน้าที่ ร้อยละ 67.1 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 38.01 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 66.5 จบสาขาวิชาพืชศาสตร์ ร้อยละ 22.2 มีประสบการณ์ทำงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 3.85 ปี และร้อยละ 23 ได้รับข้อมูลข่าวสารเกษตรอินทรีย์ผ่านการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน 2) เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้ด้านการจัดการดินและปฏิบัติด้านการแสดงฉลากและการกล่าวอ้างระดับมาก 3) เจ้าหน้าที่มีปัญหาการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ระดับปานกลาง ได้แก่ การประเมินความเสี่ยงแปลงเกษตร การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร และความสามารถในการติดต่อสื่อสาร 4) ต้องการการพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์ระดับมาก ได้แก่ ความรู้การจัดการศัตรูพืชผสมผสาน ทักษะการถ่ายทอดความรู้ บุคลิกลักษณะประจำตัวด้านการสื่อสาร ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการฝึกปฏิบัติ 5) แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ ได้แก่ (1) ก่อนการปฏิบัติงาน โดยถ่ายทอดความรู้ จัดทำ e - learning (2) ขณะปฏิบัติงาน โดยสาธิต ฝึกปฏิบัติ สอนงานโดยพี่เลี้ยง และ (3) หลังการปฏิบัติงาน โดยติดตามประเมินผลการทำงานผ่านวิธีการฝึกอบรม สาธิต ฝึกปฏิบัติ ศึกษาดูงาน รวมทั้ง ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

คำสำคัญ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรอินทรีย์ แนวทางการพัฒนา

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช patcharakorn.ru@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช artoom@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) general information of the officers 2) opinions of the officers regarding the perception and practices on organic agriculture of farmers 3) problems and suggestions in the practices of organic agriculture extension 4) needs for the development regarding organic agriculture and 5) development guidelines for the officers. The population in this study was the officers who were responsible for district-level organic agriculture extension work of the sustainable agricultural development project on the topic of organic agricultural product development activity in 2023. The sample size of 158 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.05 through simple random sampling method by lotto picking. Data were collected by using questionnaires and were analyzed by using statistics such as frequency distribution, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, ranking and content analysis. The results of the research revealed that 1) 67.1% of the officers were female with the average age of 38.01 years old, 66.5% graduated from plant science, 22.2% had the average experience in organic agricultural extension work of 3.85 years, and 23% received the news regarding organic agriculture through training, seminar, and field trip. 2) The officers thought that farmers perceived the aspects of soil management and practice on the label display and reference at the high level. 3) The officers faced with the problem regarding the operation on the organic agricultural extension at the moderate level on the issues such as the risk evaluation in agricultural crop, the analysis of agricultural situation, and the capability in the communication. 4) The officers needed the development regarding organic agriculture at the high level such as knowledge about integrated pest control, knowledge transfer skill, and personal attributes on communication through electronic media, internet by practical method. 5) The development guidelines of the officers were such as (1) the pre operation through knowledge transfer, manual creation for e-learning curriculum; (2) during the operation through demonstration, practice, taught by the supervisor; and (3) post operation through evaluation follow up by training method, demonstration, practice, field trip along with the follow-up and performance evaluation for further adaptation and improvement.

Keywords: Agricultural extension officer, Organic agriculture, Development guidelines

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร มีบุคลากรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรโดยเฉพาะ รวมทั้ง มีการกำหนดบทบาทของหน่วยงานให้มีการกิจกรรมครอบคลุมตั้งแต่ระดับกรมจนถึงระดับพื้นที่ ทั้งหน่วยงานส่วนกลางและหน่วยงานส่วนภูมิภาค คือ สำนักงานเกษตรจังหวัด 77 จังหวัด และสำนักงานเกษตรอำเภอ 882 อำเภอ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำงานใกล้ชิดกับเกษตรกร มีหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ และประสานงานกับหน่วยงานภาคี โดยเชื่อมโยงภารกิจและการสนับสนุนจากส่วนกลางไปยังภูมิภาค เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทิศทางที่ดีขึ้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565)

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์ กรมส่งเสริมการเกษตรมีการดำเนินงานภายใต้โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์ เพื่อเตรียมความพร้อมแก่เกษตรกรให้สามารถผลิตสินค้าได้ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ประเมินสถานการณ์แปลงในเบื้องต้น ให้คำแนะนำ และเป็นพี่เลี้ยงด้านเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งผ่านความรู้และเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการเกษตรที่ถูกต้อง จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บางส่วนเป็นข้าราชการบรรจุใหม่หรือได้เพิ่งรับมอบหมายให้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากในการดำเนินงานเจ้าหน้าที่จะต้องอาศัยความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ รวมทั้ง ต้องเพิ่มพูนความรู้และเทคโนโลยีใหม่ในปัจจุบัน เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้คำแนะนำ และเป็นพี่เลี้ยงด้านเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรได้อย่างมีอาชีพ การขาดความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญด้านเกษตรอินทรีย์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญต่อการดำเนินงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์(กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ ทักษะ ความสามารถและมีศักยภาพในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุตามภารกิจ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว การศึกษาแนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ ทักษะ มีความเชี่ยวชาญด้านเกษตรอินทรีย์ สามารถถ่ายทอดความรู้และส่งเสริมเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรได้อย่างถูกต้อง เป็นพี่เลี้ยงด้านเกษตรอินทรีย์ได้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

แบบมีอาชีพ เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่น ไว้วางใจ และสามารถพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน
อันจะนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

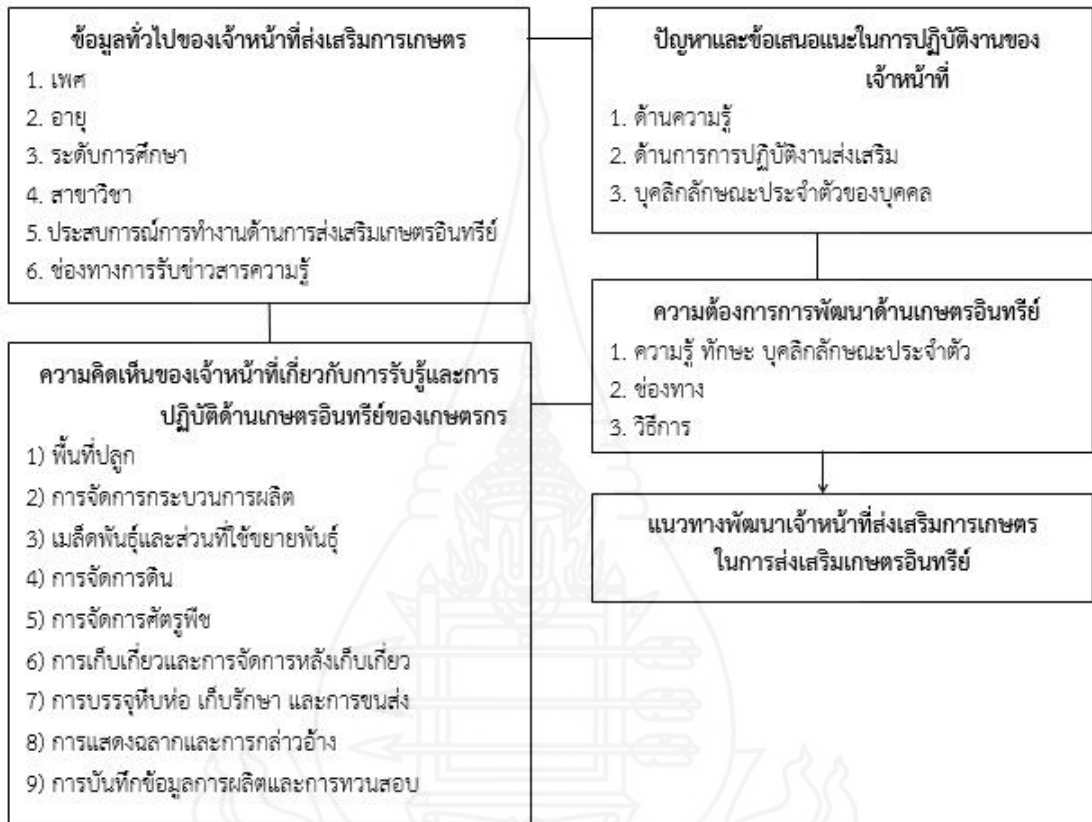
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติงานด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์
4. เพื่อศึกษาความต้องการการพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์
5. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

กรอบแนวคิดการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ระดับอำเภอ โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์ ปี 2566 จำนวน 262 ราย กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์โยมานเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 158 ราย จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ตอน คือ (1) ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ (2) ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

และ (4) ความต้องการการพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ โดยค่าความเที่ยง ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ เท่ากับ 0.985 ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน เท่ากับ 0.971 และตอนที่ 4 ความต้องการการพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์ เท่ากับ 0.989 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดลำดับ และในการวิเคราะห์จัดทำแนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ โดยวิธีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดหมวดหมู่เชื่อมโยงข้อมูลและจัดทำแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.1 อายุเฉลี่ย 38.01 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 66.5 โดยจบสาขาวิชาเอกพืชศาสตร์ ร้อยละ 22.2 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ 2 - 4 ปี เฉลี่ย 3.85 ปี และร้อยละ 23 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตรอินทรีย์ผ่านการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน

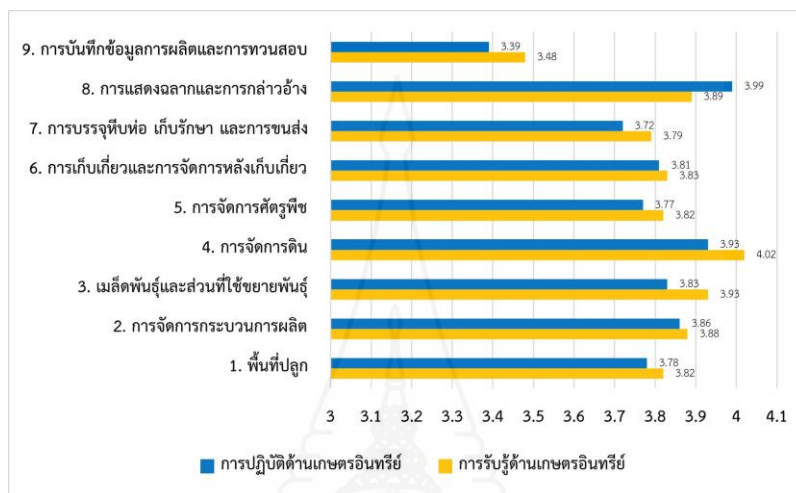
2. ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งสองประเด็น เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น ดังภาพที่ 2 พบว่า

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ภาพที่ 2 ระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

2.1 การรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกประเด็น ได้แก่ ด้านการจัดการดิน (ค่าเฉลี่ย 4.02) รองลงมา คือ ด้านเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ ด้านการแสดงผลและการกล่าวอ้าง ด้านการจัดการกระบวนการผลิต ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว ด้านการจัดการศัตรูพืช ด้านพื้นที่ปลูก ด้านการบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง และด้านการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ (ค่าเฉลี่ย 3.93 3.89 3.88 3.83 3.82 3.79 และ 3.48 ตามลำดับ)

2.2 การปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกประเด็น ได้แก่ ด้านการแสดงผลและการกล่าวอ้าง (ค่าเฉลี่ย 3.99) รองลงมา คือ ด้านการจัดการดิน ด้านการจัดการกระบวนการผลิต ด้านเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว ด้านพื้นที่ปลูกด้านการจัดการศัตรูพืช ด้านการบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง และด้านการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ (ค่าเฉลี่ย 3.93 3.86 3.83 3.81 3.78 3.77 3.72 และ 3.39 ตามลำดับ)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

ด้านความรู้ พบว่าเจ้าหน้าที่ที่มีปัญหาด้านความรู้ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การประเมินความเสี่ยงของแปลงเกษตรอินทรีย์ ความรู้ด้านการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 2.89 และ 2.88 ตามลำดับ)

ด้านการปฏิบัติงานส่งเสริม พบว่าเจ้าหน้าที่ที่มีปัญหาด้านการปฏิบัติงานส่งเสริมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร การถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตร และการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 2.87 2.80 และ 2.80 ตามลำดับ)

ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล พบว่าเจ้าหน้าที่ที่มีปัญหาด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคลภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และมนุษยสัมพันธ์และจิตบริการ (ค่าเฉลี่ย 2.73 2.71 2.70 และ 2.66 ตามลำดับ)

เจ้าหน้าที่ที่มีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ การจัดการตลาดสินค้าเกษตร ทักษะการถ่ายทอดความรู้ การสื่อสาร และการฝึกปฏิบัติประเมินแปลงตามข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มากกว่า 1 ครั้งต่อปี

4. ความต้องการการพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.04) ผ่านช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 4.14) โดยวิธีการฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามสมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตร พบว่า

ด้านความรู้ เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการพัฒนาในระดับมาก ได้แก่ การจัดการศัตรูพืชผสมผสาน การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.12 4.10 และ 4.03 ตามลำดับ) **ผ่านช่องทาง** สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอินเทอร์เน็ตมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.24) รองลงมา คือ สื่อบุคคลจากหน่วยงานราชการ และสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทแผ่นพับในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.12 และ 4.09 ตามลำดับ) **ด้วยวิธีการ** ศึกษาดูงานมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.29)

ด้านทักษะ เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการพัฒนาในระดับมาก ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตร และการตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร (ค่าเฉลี่ย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

4.17 และ 4.13 ตามลำดับ) ผ่านช่องทาง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอินเทอร์เน็ตในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.18) รองลงมา คือ สื่อบุคคลจากหน่วยงานราชการ และสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.10 และ 4.02 ตามลำดับ) ด้วยวิธีการ ฝึกปฏิบัติมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.28)

ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัว พบว่าเจ้าหน้าที่มีความต้องการการพัฒนาในระดับมาก ได้แก่ การสื่อสารให้คำแนะนำ การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า (ค่าเฉลี่ย 3.95 3.93 และ 3.90 ตามลำดับ) ผ่านช่องทาง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอินเทอร์เน็ตในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.00) รองลงมา คือ สื่อบุคคลจากหน่วยงานราชการ และสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.94 และ 3.81) ด้วยวิธีการ ฝึกปฏิบัติในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.04)

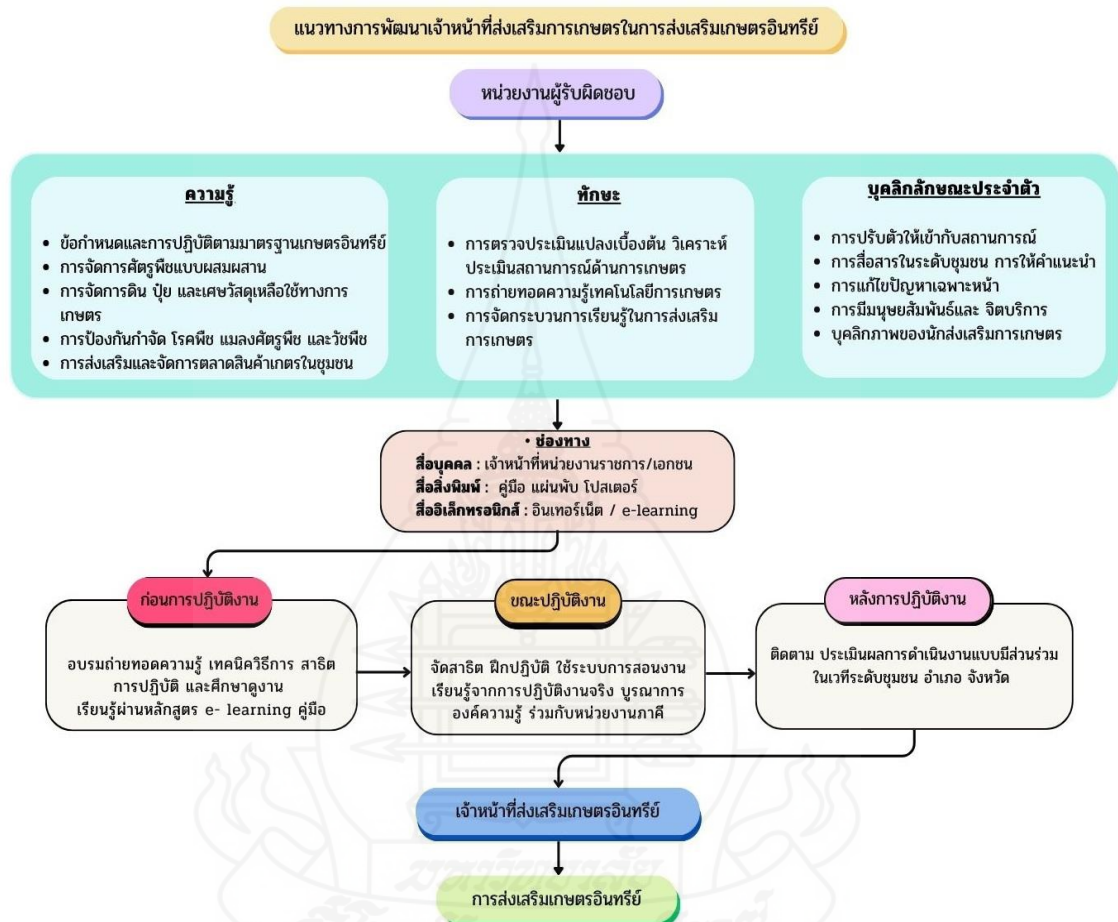
5. แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ดังภาพที่ 3

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ภาพที่ 3 แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

จากภาพที่ 3 สรุปแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่ต้องมี 1) **ความรู้** ข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร การป้องกันกำจัด โรคพืช แมลงศัตรูพืช และวัชพืช การส่งเสริมและจัดการตลาดสินค้าเกษตรในชุมชน 2) **ทักษะ** การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร การถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี การเกษตร และการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ส่งเสริมการเกษตร และ 3) **บุคลิกลักษณะประจำตัว** การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ การสื่อสารในระดับชุมชน การให้คำแนะนำ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าการมีมนุษยสัมพันธ์และ จิตบริการ และบุคลิกภาพของนักส่งเสริมการเกษตร โดยการพัฒนา 3 ระยะ ประกอบด้วย **ก่อนการปฏิบัติงาน** พัฒนาเจ้าหน้าที่โดยจัดอบรม ถ่ายทอดความรู้ กิจกรรมศึกษาดูงาน จัดทำคู่มือ องค์ความรู้ หลักสูตร e - learning ด้านข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ครอบคลุมในด้านความรู้ ทักษะ และบุคลิกลักษณะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน **ขณะปฏิบัติงาน** พัฒนาเจ้าหน้าที่โดยการจัดสาธิต ฝึกปฏิบัติ จัดระบบการสอนงานโดยมีพี่เลี้ยงเป็นผู้สอนงาน และเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง บุคลากรองค์ความรู้ ร่วมกับหน่วยงานภาคี และ**หลังปฏิบัติงาน** พัฒนาเจ้าหน้าที่โดยการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ จากการประเมินตนเอง เพื่อนร่วมงานหรือหัวหน้างานเป็นผู้ประเมิน รวมทั้งการประเมินแบบมีส่วนร่วมในระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ผ่านช่องทางสื่อบุคคล เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ เอกชน สื่อสิ่งพิมพ์ คู่มือ แผ่นพับ โปสเตอร์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต e - learning

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. **ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์** พบว่าเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ทำงานด้านเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 3.85 ปี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหน่วยงานมีการบรรจุแต่งตั้งข้าราชการใหม่ทดแทนข้าราชการที่ย้ายหรือเกษียณอายุราชการ จึงส่งผลให้ประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เฉลี่ย 3.85 ปี สอดคล้องกับผลการวิจัยของศยามล สีนประเสริฐ (2562,น.45) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้านอารักขาพืชในจังหวัดเลย พบว่าเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ทำงานด้านอารักขาพืชเฉลี่ย 2.99 ปี และเจ้าหน้าที่ร้อยละ 23 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตรอินทรีย์จากการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน สอดคล้องกับกฤษณ์ภักดิ์ รักษ์สร รักษ์กันทาพัทธ์ (2560,น.63 - 67) ศึกษาการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่าเจ้าหน้าที่ได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อกิจกรรมจากการฝึกอบรมมากที่สุด กล่าวได้ว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านเกษตรอินทรีย์น้อยกว่า 4 ปี ในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์นั้นจำเป็นต้องมีทักษะและความรู้เฉพาะด้านหน่วยงานจึงควรมีการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเพื่อให้มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

2. **ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร** เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่า

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

เกษตรกรรมมีการรับรู้ เรื่อง การจัดการดินมากเป็นลำดับแรก และเห็นว่าเกษตรกรรมมีการปฏิบัติ เรื่อง การแสดงฉลากและการกล่าวอ้างมากเป็นลำดับแรก สอดคล้องกับผลการวิจัยของนัฐพงษ์ แก้วรัตนชัย (2564, น.71 - 74) ศึกษาการยอมรับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม พบว่าเกษตรกรรมมีการยอมรับเชิงเนื้อหาและเชิงปฏิบัติในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากเกษตรกรได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้ในแนวทางการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และมีเจ้าหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเกษตรกร ติดตามประเมินวิเคราะห์ความเสี่ยงของแปลงเพื่อให้คำแนะนำ ให้ปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักเกษตรอินทรีย์ เมื่อเกษตรกรมีการรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับมาก จึงส่งผลให้มีการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับมากด้วยเช่นกัน เจ้าหน้าที่ควรติดตาม ประเมินสถานการณ์การผลิตพืชของเกษตรกรอย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น รวมทั้ง ถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีการเกษตรที่เกี่ยวข้องแก่เกษตรกร เพื่อนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมและถูกต้องตามหลักปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ จะส่งผลให้เกษตรกรเกิดการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับมากยิ่งขึ้น

3. ปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่มีปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านความรู้ การประเมินความเสี่ยงของแปลงเกษตร รองลงมา คือ ด้านทักษะ การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร และด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล ความสามารถในการติดต่อ สื่อสาร สอดคล้องกับผลงานวิจัยของศยามล สิ้นประเสริฐ (2562, น.60 - 61) พบว่าเจ้าหน้าที่มีปัญหาการปฏิบัติงานด้านอารักขาพืชในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เนื่องจากการดำเนินงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ต้องใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทักษะเฉพาะด้านดังกล่าวข้างต้น เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานด้านเกษตรอินทรีย์ 2 - 4 ปี อาจส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมเกษตรเกิดความคลาดเคลื่อนได้ เจ้าหน้าที่จึงต้องเรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความรู้ ความเชี่ยวชาญ สามารถถ่ายทอดความรู้และส่งเสริมการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในระดับที่มากยิ่งขึ้น

4. ความต้องการการพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบ งานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่มีความต้องการการพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์ระดับมาก 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีการเกษตร 2) การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น การวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร และ 3) การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามสมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตร พบว่า

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ด้านความรู้ เจ้าหน้าที่ความต้องการได้รับการพัฒนาในระดับมาก ได้แก่ การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน รองลงมา คือ การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของศยามล สีนประเสริฐ (2562, น.63 - 69) พบว่า เจ้าหน้าที่มีความต้องการการพัฒนาความรู้ เรื่อง การจัดการศัตรูพืชมากที่สุด รองลงมา คือ การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร ทั้งนี้ ในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่ต้องมีความรู้เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ความเสี่ยงแปลง สามารถแนะนำวิธีการกำจัดศัตรูพืช รวมทั้ง หลักการจัดการดิน การกำจัดวัสดุเหลือใช้ภายในแปลงแก่เกษตรกรได้อย่างเหมาะสม เจ้าหน้าที่จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ

ด้านทักษะ เจ้าหน้าที่ความต้องการได้รับการพัฒนาในระดับมาก ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตร รองลงมา คือ การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร สอดคล้องกับผลการวิจัยของจุฑามาศ นิลพันธ์ และคณะ(2561,น. 565) ศึกษาความต้องการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่าเจ้าหน้าที่ต้องการฝึกอบรมด้านทักษะการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุดในด้านทักษะเทคนิคการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการเกษตร ทั้งนี้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ที่ปรึกษา และตรวจประเมินแปลงเบื้องต้นประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตรแก่เกษตรกร ในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ต้องมีการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะเพื่อให้เกิดความชำนาญ

ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัว เจ้าหน้าที่ความต้องการได้รับการพัฒนาในระดับมาก ได้แก่ การสื่อสาร ให้คำแนะนำ รองลงมา คือ การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า สอดคล้องกับผลงานวิจัยของศยามล สีนประเสริฐ (2562, น.63-69) พบว่า เจ้าหน้าที่มีความต้องการส่งเสริมด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวมากที่สุด เรื่อง การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ความคิดสร้างสรรค์ และมีจินตนาการ และการสื่อสารจูงใจ ทั้งนี้ เนื่องจากในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่จะต้องมีการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำกับเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่เป็นประจำ ดังนั้น ความรู้และทักษะด้านการสื่อสารจึงเป็นสิ่งสำคัญที่เจ้าหน้าที่ควรต้องได้รับการพัฒนา

ช่องทาง เจ้าหน้าที่มีความต้องการช่องทางการพัฒนาในระดับมาก ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทอินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับผลงานวิจัยของศยามล สีนประเสริฐ (2562, น. 84) พบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความต้องการช่องทางการส่งเสริมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ เนื่องจากในปัจจุบันเทคโนโลยีด้านอินเทอร์เน็ต สามารถสืบค้นข้อมูลได้สะดวก เจ้าหน้าที่สามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

หน่วยงานจึงควรมีการจัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือ e - learning เพื่อเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ที่สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้ทุกเวลา

วิธีการในการส่งเสริมการเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมาก ผ่านวิธีการฝึกปฏิบัติ รองลงมา คือ การศึกษาดูงาน การสาธิต และการบรรยาย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศยามล สีนประเสริฐ (2562, น.86) พบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบของการฝึกปฏิบัติ สาธิต การบรรยาย และการศึกษาดูงาน ทั้งนี้ เนื่องจากการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง ทำให้เจ้าหน้าที่เกิดการเรียนรู้ ผักผ่อนทักษะ ประกอบกับความรู้ที่ได้จากการบรรยาย การสาธิต การศึกษาดูงานและฝึกปฏิบัติ จะทำให้เจ้าหน้าที่เกิดการบูรณาการความรู้และประสบการณ์ สามารถวิเคราะห์ ประเมินความเสี่ยงของแปลงเกษตรได้อย่างถูกต้อง ให้คำปรึกษาแนะนำให้เกษตรกรสามารถปฏิบัติได้ตามหลักมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้

กล่าวได้ว่า ในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องแก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรเกิดการรับรู้และปฏิบัติได้ถูกต้อง และเหมาะสมตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ดังนั้น การพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความพร้อมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และบุคลิกลักษณะประจำตัว ผ่านช่องทางและวิธีการที่เหมาะสมจึงเป็นประเด็นที่หน่วยงานควรให้ความสำคัญ และนำไปจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน

5. แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ จากการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับมาก เจ้าหน้าที่จึงต้องมีการติดตาม ประเมินสถานการณ์การผลิตพืชของเกษตรกรอย่างใกล้ชิด ถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีการเกษตรที่เกี่ยวข้องแก่เกษตรกร จะส่งผลให้เกษตรกรเกิดการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับมากยิ่งขึ้น รวมทั้ง เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการพัฒนาด้านความรู้ ทักษะและบุคลิกลักษณะประจำตัวในระดับมาก ในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์นั้น เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องมีทักษะและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในด้านเกษตรอินทรีย์ ดังนั้น การพัฒนาเจ้าหน้าที่ควรต้องมีการพัฒนาและเตรียมความพร้อมตั้งแต่ก่อนเริ่มปฏิบัติงาน ขณะปฏิบัติงาน และหลังปฏิบัติงาน จะส่งผลให้เจ้าหน้าที่เกิดการสั่งสมองค์ความรู้ ประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญในด้านเกษตรอินทรีย์ สามารถถ่ายทอดความรู้และพัฒนาให้เกษตรกรเกิดการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับที่มากยิ่งขึ้น ซึ่งแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ประยุกต์กับกรอบการพัฒนาด้วยระบบการจัดการศึกษา ของ Nav R. Ghimire and Robert A. Martin (2011) (อ้างถึงในจินดา ขลิบทอง และณัฐรา พลเสน, 2563, น. 7-26 ถึง 32) โดยพัฒนาเจ้าหน้าที่ 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ปฏิบัติงาน ขณะปฏิบัติงาน และหลังการปฏิบัติงาน ในสมรรถนะ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้าน บุคลิกลักษณะประจำตัว ทั้งนี้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีบทบาทในการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ให้ปรึกษา คำแนะนำ ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร ติดต่อประสานงานกับเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ด้านการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับแนวคิดของจินดา ขลิบทอง และณัฐรา พลเสน (2563, น. 7-26 ถึง 30) ที่กล่าวว่าหนึ่งในแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร คือ การพัฒนาด้วยระบบการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาก่อนการปฏิบัติงาน การพัฒนาในขณะปฏิบัติงาน และการพัฒนาหลังการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้และปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับมาก เพื่อเป็นการพัฒนาให้เกษตรกรเกิดการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับมากที่สุด เจ้าหน้าที่ควรติดตาม ประเมินสถานการณ์การผลิตพืชของเกษตรกรอย่างใกล้ชิด รวมทั้ง วิเคราะห์ความเสี่ยง ปัญหาหรือข้อจำกัดที่ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข จะส่งผลให้เกษตรกรสามารถรับรู้และปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้ในระดับที่มากยิ่งขึ้น

1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2.1 จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์ในเรื่องการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตร การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น การวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร และการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ผ่านช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภท อินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการฝึกปฏิบัติ และมีปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ในเรื่องของการประเมินความเสี่ยงของแปลงเกษตร การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร และความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ดังนั้น หน่วยงานควรจัดให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ถ่ายทอดความรู้ สาธิต ฝึกปฏิบัติ โดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ และนำประเด็นดังกล่าวข้างต้น รวมถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องบรรจุในเนื้อหาหลักสูตรการฝึกอบรม จัดทำคู่มือเกี่ยวกับองค์ความรู้ในการปฏิบัติงานด้านเกษตรอินทรีย์ รวมทั้ง จัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

e - learning เพื่อเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ที่สามารถเรียนรู้ และเข้าถึงข้อมูลองค์ความรู้ ได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่

1.2.2 จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีข้อเสนอแนะว่าอบรมเชิงปฏิบัติการ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ การจัดการตลาดสินค้าเกษตร ทักษะการถ่ายทอดความรู้ การสื่อสาร และการฝึกปฏิบัติประเมินแปลงตามข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มากกว่า 1 ครั้งต่อปี ดังนั้นหน่วยงานควรจัดให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ถ่ายทอดความรู้ สาธิต ฝึกปฏิบัติ และศึกษาดูงาน เพื่อให้เจ้าหน้าที่เกิดความเข้าใจ ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงตามสถานการณ์ต่างๆ สามารถความรู้นำไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยรูปแบบกระบวนการถ่ายทอดความรู้ อาจจัดเป็นรูปแบบเผชิญหน้าผสมผสานกับรูปแบบออนไลน์ มากกว่า 1 ครั้งต่อปี เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ได้ทบทวนความรู้อยู่เสมอ เพิ่มพูนความรู้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

1.2.3 จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะเกษตรกรมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นที่ปรึกษาด้านเกษตรอินทรีย์ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบการเป็นที่ปรึกษาเกษตรกรไปประยุกต์ใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรด้านอื่นๆ ได้ เนื่องจากการที่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นที่ปรึกษาเฉพาะด้านจะช่วยให้เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจ ในด้านการเกษตรได้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเพิ่มเติมจากประชากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในภาพรวมของหน่วยงาน โดยไม่เจาะจงเพียงโครงการฯ ใด โครงการฯ หนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเจ้าหน้าที่ได้เหมาะสมกับหน่วยงาน

2.2 ควรศึกษาสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในทรรศนะของเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต่อไป

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพหรือความสำเร็จในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ เพื่อทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณ์ธำสร รักษ์กันทาพัทธ์. (2560). การส่งเสริมการเกษตรผ่านระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี. [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต] มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). แผนปฏิบัติการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลกรมส่งเสริมการเกษตร ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570). กรมส่งเสริมการเกษตร, กรุงเทพมหานคร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). โครงการส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 โครงการพัฒนาเกษตรกรรมเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์. สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร, กรุงเทพมหานคร.
- จินดา ขลิบทอง และณัฐชา พลเสน. (2563). นักส่งเสริมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาหลักการการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร หน่วยที่ 7 (พิมพ์ครั้งที่ 4). สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จุฑามาศ นิลพันธ์, สุรพล เศรษฐบุตร, ภาณุพันธุ์ ประภาติกุล และ ทศพล มูลมณี. (2561). ความต้องการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเขตภาคเหนือตอนบน. วารสารการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 58 สาขาส่งเสริมการเกษตรและคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 560-569.
- นัฐพงษ์ แก้วรัตนชัย. (2564). การยอมรับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม. [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต] มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศยามล สินประเสริฐ. (2562). แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้านอารักขาพืชในจังหวัดเลย. [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต] มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.